

ТОРА ОР • ПАРШІ ХАЄ САРА • МААМАР 4

ויצא יצחק לשוח בשדה כו'

«І Іцхак вийшов ласиах у поле»

Те, що з'являється останнім і перебуває найнижче, було першим у задумі Б-га: позбавлені видимої причини подробиці барайти стоять вище за обґрунтовані правила Мішни, а самий вчинок міцви — вище за насолоду Світу Прийдешнього. Тора спускається в темряву і навіть у неправду, щоб розчистити її і перетворити на світло, а для цієї праці потрібен трепет Іцхака перед Б-гом.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/chayei-sarah/4/

ГОЛОВНА ДУМКА

Те, що з'являється останнім і перебуває найнижче, було першим у задумі Б-га: позбавлені видимої причини подробиці барайти стоять вище за обґрунтовані правила Мішни, а самий вчинок міцви — вище за насолоду Світу Прийдешнього. Тора спускається в темряву і навіть у неправду, щоб розчистити їх і перетворити на світло, а для цієї праці потрібен трепет Іцхака перед Б-гом.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Маамар розглядає вихід Іцхака «ласиак у полі надвечір» через пару Мішна і барайта. Мішна викладає загальні правила; барайта розписує їхні подробиці. Барайта видається нижчою, але «кінець дії закладений у первісному задумі»: як у трубі, де те, що входить першим, виходить останнім, або як людина, створена останньою, але призначена бути метою всього творіння, — найнижчий рівень несе в собі найглибший задум. Тому «одна година добрих учинків у цьому світі» переважає Світ Прийдешній, насолода якого — лише «здня сторона» Б-га. Правила Мішни часто мають причину, яку можна знайти; подробиці барайти такої причини не мають, а те, що перебуває поза межами розуму, стоїть вище. Так само й у служінні: вчинок важливіший за насолоду серця, яка є лише його «крилами». Мішна — це «місто», а барайта — «поле», яке його живить. Іцхак «схиляється» до цього поля, щоб «розчистити вечір»: Тора огортається темрявою — у суперечках Вавилонського Талмуду і навіть у неправдивих твердженнях, — аби темрява, в якій приховується Б-г, стала світлом. Для цього розчищення — «прояснення галахи» — потрібен трепет перед Б-гом.

ПЛАН

- 1 Мішна і барайта: останнє — найвище** ¶1-2
Барайта, подробиці Мішни, здається нижчою, але насправді стоїть вище, адже кінець дії закладений у первісному задумі; це ілюструють труба та людина, створена останньою.
- 2 Одна година вчинків вища за Світ Прийдешній** ¶3-4
Насолода Світу Прийдешнього і розуміння — це лише «здня сторона» Б-га; сам вчинок досягає Його «обличчя», а загальні правила Мішни відповідають цьому відкритому рівню.

3 Поза межами розуму

¶5

Подробиці барайти не мають причини, і тому виявляють те, що вище за інтелект; міцва, виконана без розуміння її причини, стоїть вище, а вчинок переважає запал серця.

4 Місто і поле; розчищення вечора

¶6

Барайта — це поле, яке живить місто Мішни; Іцхак низько схиляється до поля, бо Тора спускається в темряву, щоб розчистити її й знайти істинний закон — волю Б-га.

5 Трепет Іцхака

¶7

Щоб розчистити темряву, потрібен трепет перед Б-гом, уособлений Іцхаком; оскільки Б-г приховується в темряві, її розчищення приносить світло — прояснення галахи.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Мішна і барайта משנה וברייא

Мішна подає загальні правила (клаль — загальне правило); барайта, повчання, що залишилося поза Мішною, подає подробиці (прат — окрему деталь). Тут Мішна — це «місто», а барайта — «поле».

Кінець дії закладений у первісному задумі סוף

מעשה במחשבה תחלה

Те, що здійснюється останнім, і було від початку задумане тим, хто планував; отже, найнижчий рівень процесу несе в собі його найглибшу мету.

Задня сторона й обличчя אחרונים ופנים

«Задня сторона» Б-га — це все, що про Нього можна досягнути й чим можна насолоджуватися, зокрема винагорода Світу Прийдешнього; Його «обличчя», Його внутрішню волю, неможливо досягнути, і до неї сягають самим вчинком.

Поза межами розуму למעלה מהטעם

Закон або міцва, для яких не відкрито причини, походять із рівня, вищого за будь-яку сформульовану причину; навіть там, де Тора наводить причину, за нею стоїть вища причина.

Розчищення вечора לפנות הערב

Вислів «лифнос ерев» («надвечір») прочитується як «лефанот» — «розчищати»: Тора входить у темряву й неправду лише для того, щоб розчистити їх і перетворити темряву на світло.

Прояснення галахи ליבון הלכתא

Опрацювання запитань і труднощів, які затуляють закон, доки його істинне рішення — відкрита воля Б-га — не засяє ясно.

מישנה і барайта: останнє — найвище

1 ויצא יצחק לשוח בשדה^{1,2} כו'. לבאר זה דהנה יש משנה וברייטא. וברייטא פיי המשנה³ כי המשנה הוא הכלל וברייטא היא הפרט של המשנה ואין בכלל אלא מה שבפרט.

«I יצחק вийшов ласуах у поле» тощо. Пояснимо це: є Мішна і є Барайта. Барайта пояснює Мішну, адже Мішна є загальним правилом, а Барайта — окремими подробицями Мішни; і «загальне містить лише те, що є в окремому».

Маама́р починається віршем про те, як Іцхак вийшов «ласуах» у поле перед вечором, і розглядає його через два рівні Усної Тори. Мішна стисло викладає закон у вигляді загальних правил; Барайта — це вчення тієї самої доби, яке залишилося поза Мішною і докладно розкриває її подробиці. Правило тлумачення Тори «загальне містить лише те, що є в окремому» означає, що загальне правило не містить нічого понад подробиці, з яких воно складається.

ולכאורה הברייטא היא למטה מן המשנה שנשתלשלה יותר למטה אבל האמת הוא שהברייטא גבוה יותר דסוף מעשה במחשבה תחלה. דהנה התורה⁴ נשתלשלה למטה אפיי [אפילו] בדבר שקר כגון זה אומר אני מצאתיה⁵ כו'.

На перший погляд, Барайта нижча за Мішну, адже вона опустилася ще нижче; однак насправді Барайта вища, бо «кінець дії — у первісному задумі». Адже Тора опустилася вниз навіть до розгляду неправдивого твердження, як-от: «Цей каже: “Я знайшов це”» тощо.

Оскільки Барайта розглядає докладніші й більш приземлені подробиці, здається, що це ще нижчий рівень. Та, як сказано в гімні «Леха Доді», «кінець дії — у первісному задумі»: те, що завершує виконання, спершу було в думці того, хто задумав; отже, найнижчий і найдокладніший рівень виражає найглибший задум. Доказом є те, як далеко опускається Тора: трактат Бава Меція починається з того, що двоє учасників спору стверджують: «Я знайшов це», — і один із них неодмінно говорить неправду; Тора встановлює закон навіть щодо такого твердження.

2 ולפי הנראה היא ירידה למטה מאד ומ"מ היא גבוה כי סוף מעשה כו'. וכמשל השפופרת הנכנס ראשון יוצא אחרון

На перший погляд, це дуже велике зниження, і все ж воно високе, адже «кінець діяння» тощо. Це подібно до прикладу з трубкою: те, що входить першим, виходить останнім.

Хоча спуск барайти [таннаїтського вчення] здається дуже низьким, насправді він високий, адже кінець діяння був першим у задумі. Це приклад із вузькою трубкою: те, що кладуть у неї першим, виходить останнім, отже, те, що виходить останнім, було там від самого початку.

וכמו האדם שהוא סוף כל הנבראים והוא במעלה על כולם והכל נברא בעבורו ולכן נמצא העולם כולו באדם אחד להורות שהכל נברא בעבורו כי זה כל האדם.⁶

Так само й людина: вона є останньою серед усіх створених істот, але за своїм рівнем перевершує їх усіх, і все було створено заради неї. Тому весь світ міститься в одній людині — щоб показати, що все було створено заради неї, адже «це вся людина».

Людину було створено останньою, у шостий день, але вона є метою всього творіння, і все було створено для неї. Саме тому одна людина містить увесь світ у мініатюрі; слова «це вся людина» тлумачаться як такі, що означають: людина є сукупністю всього.

РОЗДІЛ 2 • 13-4

Одна година вчинків вища за Світ Прийдешній

3 וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה אחת^{7,8} כו'. דהנה בעה"ב [בעולם הבא] צדיקים יושבים⁹ כו' והוא רק בחי' אחריים

У цьому й полягає [значення] вислову наших мудреців, благословенної пам'яті: «Одна година краща...» тощо. Адже у Майбутньому світі «праведники сидять» тощо, і це лише рівень ахораїм (заднього аспекту),

У трактаті «Авот» сказано: «Одна година повернення (тшуви) і добрих справ у цьому світі краща за все життя у Майбутньому світі». Нагорода у Майбутньому світі, де «праведники сидять із вінцями на головах і насолоджуються сьйвом Б-жественної присутності (Шехіні)», — це лише «зворотний бік» Б-га: Його відображення, а не Його внутрішня сутність.

כמאמר וראית את אחורי¹⁰ כו' התענוג שמשגי האדם בעבודתו הוא בחינת אחוריים ופני אינו באפשרי להשיג כי לא יראני האדם וחי.^{11,12}

як сказано: «І побачиш Мою спину» тощо. Насолода, яку людина осягає у своєму служінні Б-гові, належить до рівня зворотного боку, тоді як «Мого обличчя» досягнути неможливо, «бо жодна людина не побачить Мене й залишиться живою».

Б-г сказав Моше: «Ти побачиш Мою спину, але Мого обличчя не буде видно», а також: «Жодна людина не побачить Мене й залишиться живою». Алтер Ребе тлумачить «спину» як насолоду й розуміння, які людина може досягнути, служачи Б-гові, а «обличчя» — як внутрішній рівень, недосяжний для будь-якого створіння.

4 ועדי"ז גם הגלוי בגי"ע [בגן עדן] הוא רק בחי' זיו והארה לבד ולכן יפה שעה אחת כו' שהוא המעשה עצמה בלי תענוג ובלי שכל מכל חיי העוה"ב [העולם הבא] דסוף מעשה במחשבה תחלה.

Так само й одкровення в Ган Едені (райському саду) — це лише рівень сяйва й відблиску. Тому «краща одна година» тощо — сам учинок, без насолоди й без інтелекту, «ніж усе життя прийдешнього світу», адже «кінець учинку — спершу в думці».

Ган Еден, прийдешній світ, являє лише «сяйво» й «відблиск» Б-га, а не Його сутність. Сам учинок міцви, навіть коли його виконують без насолоди чи розуміння, сягає сутності, бо це завершальний учинок, який першим постав у думці Б-га; тому одна година виконання вчинків тут «краща» за весь прийдешній світ.

וזהו גם כן ענין משנה וברייתא שהמשנה הוא כלל כמו ד' ציצית מעכבות וכן סוכה שהיא גבוה כו'.

У цьому полягає також зміст Мішни й барайти: Мішна подає загальне правило, наприклад: «чотири цицит [кутові китиці] є необхідними [одна для одної]», а також: «сука [святковий курінь], яка є високою», тощо.

Такий самий принцип виявляється в Мішні й барайті. Мішна подає широкі правила, наприклад, що чотири цицит є однією міцвою і кожна з них необхідна для решти, або що «сука, вища за двадцять ліктів, є непридатною».

РОЗДІЛ 3 • 15

Поза межами розуму

5 ויש למצוא טעם לזה כענין תכלת דומה לים^{13, 14} כו' וגבי סוכה יש טעם למען ידעו דורותיכם¹⁵ עד כי אמה¹⁶ כו'.

І можна знайти цьому пояснення, як у вислові: «тхелес [синя нитка] подібний до моря» тощо; а щодо сукки [святкового куреня] є пояснення: «щоб покоління ваші знали» — до двадцяти ліктів тощо.

У загальних правилах Мішни часто можна знайти пояснення. Блакитна нитка цицит нагадує про море, море — про небо, а небо — про Трон Слави; а сукка не може бути вищою за двадцять ліктів, бо у вірші сказано: «щоб покоління ваші знали, що Я оселив вас у суккот», а коли висота перевищує двадцять ліктів, людина не помічає даху над собою.

אבל הברייטא הוא פרט לבאר המשנה בכל דקדוקים ופרטים כמו סוכת גנ"ך ורקבי"ש¹⁷ שאין טעם לדבר ונראה בחוש שהוא למעלה מהשכל והטעם וזהו אין בכלל

Але Барайта — це конкретні подробиці, що пояснюють Мішну в усіх її тонкощах і деталях, як-от сукка «ГАНБаХ» і «РАКБаШ», для яких немає пояснення; і наочно видно, що це вище за розум і логіку. І ось [значення вислову]: «загальне не містить нічого

Барайта перелічує докладні випадки без наведеного обґрунтування: сукка неевреїв, жінок, тварин (тобто притулок, зроблений для них) або кусімів [самарян] (ГАНБаХ — скорочення, утворене з перших літер цих слів), а також сукка пастухів, тих, хто сушить інжир, міських сторожів або охоронців плодів (РАКБаШ) вважається придатною. Такі подробиці, для яких немає зрозумілого розуму пояснення, показують, що закон походить із місця, вищого за розум.

אלא מה שבפרט שאין במשנה בכלל יותר מבפרט הברייטא ומה שלא נתגלה טעמה הוא יותר גבוה כי טעמי המצות לא נתגלו¹⁸ ולע"ל [ולעתיד לבוא] אי"ה [אם ירצה השם] יתגלו

крім того, що є в окремому»: Мішна як загальне правило містить не більше, ніж конкретні випадки Барайти. А те, чия причина не розкрита, є вищим, адже причини міцвот не були розкриті, і в прийдешні часи, якщо буде на те воля Б-га, їх буде розкрито.

Загальне правило не містить нічого понад свої конкретні випадки; отже, подробиці без поясненої причини — не якесь додаткове й менш важливе вчення, а самий зміст правила. Те, причина чого не розкрита, є вищим — так само як у Талмуді сказано, що причини міцвот не були розкриті; їх буде розкрито лише в прийдешні часи.

וזהו ר"ש [רבי שמעון] דריש טעמי דקראי¹⁹ שדרש שמה שנאמר בפסוק טעם של דבר לא זהו עיקר רק שיש טעם בזה גבוה יותר למעלה מהטעם.

І ось [чому] Рабі Шимон тлумачить причини віршів: він пояснював, що коли у вірші наведено причину певної речі, то це не є суттю; натомість у ній є причина вища, що перевершує [цю] причину.

У Талмуді сказано, що танай [мудрець Мішни] Рабі Шимон «тлумачить причину вірша» і відповідно до неї постановляє закон. Альтер Ребе пояснює це так: навіть коли у вірші наведено причину, вона не є суттю; за нею стоїть вища причина, що перевершує будь-яку причину, наведену у вірші.

נמצא שבמצוה שאין משיג בה טעם הוא יותר גבוה ומה שמשיג טעם ותענוג הוא רק בחינת אחוריים ולא

Отже, міцва, причину якої людина не осягає, є вищою, а те, що вона осягає розумом і насолодою, — лише рівень задньої сторони; і це не так

Висновок такий: міцва, причину якої людина не осягає, є вищою, а все, що людина осягає розумом і насолодою, — лише «задня сторона», про яку йшлося вище.

כמו שסוברים העולם שהעיקר הוא הלב שמשיג תענוג ועובד בהתלהבות ואינו כן האמת רק עיקר הוא המעשה בלי תענוג והלב אינו כ"א סיוע בחינת גדפין.²⁰

як гадає світ: ніби головне — серце, яке осягає насолоду й служить із запалом. Але істина не така: головне — дія без насолоди, а серце — лише допомога, рівень крил.

Багато хто вважає, що запал і насолода серця становлять суть служіння Б-гу. Альтер Ребе каже, що суттю є сама дія, навіть без насолоди; почуття серця подібні до «крил», які допомагають піднести дію, але не є самою дією.

РОЗДІЛ 4 • 16

Місто і поле; розчищення вечора

והנה משנה נקרא עיר וברייתא בח"י שדה לשון בר חוץ לעיר²¹ ולכאורה העיר הוא עיקר שדרים בה בני"א [בני אדם]. אך נראה מי הוא מחיה אותם.²²

А тепер: Мішну називають «містом», а Барайса — рівнем «поля»; це слово походить від «бар» — «зовні», тобто поза містом. На перший погляд, місто — головне, адже в ньому живуть люди. Але погляньмо, хто дає їм життя:

Мудреці називають зібрані закони Тори «містом», а Барайсу — «полем»: слово «Барайса» походить від «бар» — «зовні», адже ці вчення залишилися поза Мішною; арамейською «бар» також означає відкрите поле (словосполучення «звірі поля» — «хайот бара»). Отже, Барайса — це поле поза містом. Місто, здається, важливіше за поле, бо в ньому живуть люди, але питання в тому, що підтримує їхнє життя.

השדה שחוץ לעיר שמביאים משם התבוא. כך הוא הברייתא מחיה המשנה ומבארת ההלכה יותר כפרט היאך לעשות כי התנאים מכלי עולם שמורים מתוך המשנה.²³

поле поза містом, звідки привозять зерно. Так само Барайса дає життя Мішні й докладніше пояснює галаху — як саме слід чинити; адже «таннаїм руйнують світ», бо постановляють галаху, виходячи лише з Мішни.

Місто живе завдяки зерну, вирощеному на полях довкола нього. Так само Барайса, з її подробицями про те, як слід чинити, дає життя Мішні. У Талмуді сказано, що таннаїм (тут ідеться про тих, хто декламував Мішну напам'ять, а не про її мудреців), які постановляють галаху безпосередньо на підставі загальних формулювань Мішни, не враховуючи їхнього пояснення, «руйнують світ», бо постановляють неправильно.

וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה הוא לשון דבור ושיחה ולי' [ולשון] שחייה למטה מלשון ושח רום אנשים²⁴

І ось [що означають слова]: «Іцхак вийшов ласуах у поле»: [ласуах] — слово, що означає мовлення й розмову, а також схиляння вниз; воно пов'язане зі словами «і височінь людей буде схилена (вешах)»,

Тепер вірш прочитується по-новому. «Ласуах» означає мовлення й розмову (siax), а також схиляння вниз, як у словах Ішаягу: «і височінь людей буде схилена (вешах)». Іцхак схиляється, щоб принести Тору в «поле» подробиць.

וכן כאשר יפרש²⁵ השוחה לשחות (בישעיה כ"ה) (ועמ"ש בזה ע"פ תבנה ותכונן²⁶ עיר סיחון כו' ע"ש) בשדה הוא בר. ולפנות ערב לפנות הערב והחשך.

а також: «як плавець (гасохе) простягається, щоб плисти» (Ішаягу 25) (див. також пояснення цього на слова «Нехай буде збудоване й укріплене місто Сіхона» тощо; див. там). «У полі» — це «бар». А «ліфнос ерев» [«надвечір»] означає усунути вечір і темряву.

Ішаягу також уживає споріднене слово «гасохе» — «плавець», який простягається, щоб плисти; Альтер Ребе посилається на своє пояснення слів «Нехай буде збудоване й укріплене місто Сіхона», де «сіаха» також означає переміщення з місця на місце, як це робить плавець у воді. «У полі» стосується «бар» — Барайси, що перебуває поза містом. А «ліфнос ерев» — «надвечір» — прочитується як «лефанот», тобто «усунути» вечір і темряву.

דהנה התורה נשתלשל בחשך כמאמר במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי²⁷ שנשתלשל למטה אפי' [אפ"ל] בשקר ולמה הוא כך כדי לפנות הערב והחשך ויהי אור

Адже Тора опустилася в темряву, як сказано: «Він посадив мене в темних місцях» — це Вавилонський Талмуд, який опустився вниз, навіть до неправди. І навіщо це потрібно? Щоб усунути вечір і темряву, «і стало світло»,

Талмуд тлумачить слова «Він посадив мене в темних місцях» як вказівку на Вавилонський Талмуд, чії тривалі обговорення й відкинуті аргументи подібні до темряви. Тора опустилася навіть до хибних тверджень; мета цього — усунути темряву, щоб засяло світло.

כמאמר לעת ערב²⁸ יהיה אור כמשל מי שרוצה לפנות איזה דבר צריך הוא לכנוס בתוכי' [בתוכה] כדי לפנותה אבל לא שישאר בתוכה.

як сказано: «У вечірню пору буде світло». Це можна пояснити такою притчею: тому, хто хоче щось вичистити, треба ввійти всередину, щоб вичистити це, але не залишатися там.

Обітниця Зехарії «У вечірню пору буде світло» описує цю мету. Притча така: щоб вичистити щось, потрібно зайти всередину, але там не залишаються; так і Тора входить у темряву лише для того, щоб очистити її.

גם מה שנשתלשלה התורה ונתלכשה בחשך טענות שקר הוא כדי לפנות החשך לאהפכא חשוכא לנהורא

Так само й те, що Тора опустилася і зодягнулася в темряву, у хибні твердження, потрібне для того, щоб усунути темряву, перетворити темряву на світло.

Тора зодягається в хибні твердження з єдиною метою: перетворити саму темряву на світло, а не просто відсунути її.

וכן העסק בתורה לדחות החשך והקושיות המסתיר על השכלת הדין האמת לאמתו ולמצא האמת גילוי רצון עליון ב"ה וכמ"ש ע"פ והמשכילים יזהירו²⁹ וגוי ע"ש:

Так само й вивчення Тори потрібне, щоб відсунути темряву й труднощі, які приховують розуміння закону в його цілковитій істині, і знайти істину — розкриття Вищої волі, благословенний Він; як пояснюється на слова «І розумні засяють» тощо; див. там.

Вивчення Тори виконує ту саму роботу. Труднощі й запитання, що приховують правильну постанову, — це темрява; розібравшись із ними, той, хто навчається, знаходить закон у його повній істині, тобто розкрити волю Б-га. Альтер Ребе посилається на своє пояснення слів «І розумні засяють», де це розглядається докладніше.

POZDIL 5 • 17

Трепет Іцхака

7 וזהו ויצא יצחק לשוח. כי כדי לפנות הערב והחשך ולתקנו הוא ע"י יצחק שהוא בחי' פחד ויראת ה' וכמאמר אם אין יראה אין חכמה^{30,31} כו'.

І це [значення слів] «І вийшов Іцхак ласуах [помолитися]». Адже очистити вечір і темряву та виправити її можна завдяки Іцхаку, який уособлює рівень Пахад (страху) й трепету перед Б-гом; як сказано: «Якщо немає трепету — немає мудрості» тощо.

Чому саме Іцхак? Іцхак уособлює Пахад — страх і трепет перед Б-гом (Тора називає Б-га «Страхом Іцхака»). Щоб очистити темряву з Тори, потрібен трепет, як сказано в Мішні: «Якщо немає трепету — немає мудрості»: вивчення Тори без трепету перед Б-гом не зберігає мудрість.

(וע' בזוהר בראשית³² ד' כ"א סע"א [סוף עמוד א]).³³ וזהו האומר אין לי אלא תורה³⁴ אפי' [אפילו] תורה אין לו ונשאר בחשך

(Див. також Зогар, Берешит, с. 21, кінець сторони а.) І це [значення слів]: «Хто каже: “У мене немає нічого, крім Тори”, той не має навіть Тори» — і залишається в темряві.

У Зогарі, на який посилається примітка Kehot, сказано, що світло, яке темніє «на вечірньому повороті», — це таємниця молитви Іцхака, яка виправляє цей рівень, як сказано у вірші: «Іцхак ви-йшов до поля ласуах надвечір». Вислів із Талмуду про того, хто має «тільки Тору», описує навчання, відірване від трепету й діянь: така людина залишається в темряві.

אבל כאמת כתיב ישת חשך סתרו³⁵ שאף שהוא חשך מ"מ הוא סתרו וזהו לפנות הערב והחשך ולעת ערב יהי אור

Але насправді написано: «Він зробив темряву Своїм сховком»: хоч це й темрява, проте вона є Його сховком. І це — «очистити вечір і темряву» та «надвечір буде світло».

Однак темрява не просто протистоїть Б-гові: цар Давид каже: «Він зробив темряву Своїм сховком», тобто в ній прихований сам Б-г. Тому, очистивши її, виявляють світло: «надвечір буде світло».

והיינו ליכון הלכתא וגם זה פי' ברכו בתורה.³⁶ (ועמ"ש ע"פ קול דודי³⁷ וע"פ ששים המה מלכות):³⁸

Тобто вибілювання галахи; і це також значення слів «вони благословляли над Торою». (Див. також пояснення до «Голос мого коханого» та до «Шістдесят цариць».)

Це і є «вибілювання галахи»: виявити істинний закон, що сяє з-під своїх темних покривів. Це також значення слів «вони благословляли над Торою», з огляду на вчення Талмуду, що Країну було втрачено через те, що перед вивченням Тори не промовляли благословення. Для докладнішого пояснення Аль-тер Ребе відсилає до своїх маамарів про «Голос мого коханого» та «Шістдесят цариць».

В АВОДІ

Найголовніше у служінні Б-гу — сам вчинок, навіть без насолоди чи розуміння; почуття серця — це крила, що допомагають, але не становлять суті. Вивчення Тори слід поєднувати з трепетом перед Б-гом, бо той, хто має «лише Тору», залишається в темряві; а з трепетом праця над труднощами розсіює темряву й виявляє правильну галаху (практичне рішення за єврейським законом).

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому докладніша барайта, яка видається подальшим спуском, має стояти вище за Мішну? Як це ілюструють труба і створення людини?
2. У якому сенсі винагорода Світу Прийдешнього — це лише «задня сторона» Б-га, і чому година вчинків у цьому світі може сягнути вище?
3. Маамар стверджує, що сутність служіння — це вчинок, а не запал серця. Яку роль, за його словами, належить відігравати почуттям серця?
4. Чому Тора спускається в темряву і навіть у неправдиві твердження, і чого навчає образ розчищення місця про те, як слід взаємодіяти з цією темрявою?
5. Чому для цієї праці у вірші названо Іцхака і що додають слова «Він зробив темряву Своєю схованкою»?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 ויצא יצחק לשוח בשדה

Примітка Кегот скеровує читача до приміток Ребе до джерел, надрукованих раніше в цьому виданні, де наведено додаткові посилання щодо цього маамара.

ПРИМІТКА КЕГОТ

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. בלקו"ת פי ראה לב, ד מציין לד"ה זה בענין עיר ושדה.

2 ויצא יצחק לשוח בשדה

Тора розповідає, що Іцхак вийшов у поле ласáуах (говорити або роздумувати) під вечір і побачив, як наближаються верблюди Ривки. Очевидно, ласуах означає говорити або роздумувати (Раші: молитися, як у слові сіах — мовлення); маамар також тлумачить це як «низько схилитися», а ліфнот ерев — як «розсіювати вечір»: Тора, опущена в «поле» подробиць, щоб розсіяти темряву.

בראשית כ"ד:ס"ג:Genesis 24:63

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים:

And Isaac went out to meditate in the field at the eventide; and he lifted up his eyes, and saw, and, behold, there were camels coming.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕГОТ

בראשית כד, סג.

3 וברייאתא פי המשנה

Варіант рукопису: «і Барайта є поясненням Мішни» — трохи повніше формулювання з тим самим змістом.

ПРИМІТКА КЕГОТ

בבזך 2061: "וברייאתא הוא פי של המשנה". בענין ברייתות ראה בארוכה באוה"ת פי שמות עי יב ואילך. לקו"ת שה"ש מד, ב ושם מציין לכאן.

4 שהברייאתא — דהנה התורה

Варіант рукопису: замість «адже Тора» читаємо «і доказ цього: адже Тора»; так опускання Тори до неправдивих тверджень подано як доказ того, що Барайта вища.

ПРИМІТКА КЕГОТ

בכת"י הנ"ל: ורא"י לזה דהנה התורה.

5 זה אומר אני מצאתי

Перший випадок у Мішні: двоє тримають один предмет одягу, і кожен каже: «Я знайшов його». Оскільки правду може казати щонайбільше один із них, Алтер

Ребе використовує цей приклад, щоб показати, що Тора опускається навіть до розгляду неправди.

Bava Metzia 2a:1א'א:בבא מציעא כ'

שנים אחזין בטלית, זה אומר: "אני מצאתיה", וזה אומר: "אני מצאתיה". זה אומר: "כולה שלי", וזה אומר: "כולה שלי". זה ישבע שאין לו כה פחות מחציה, וזה ישבע שאין לו כה פחות מחציה - ויחלוקו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕГОТ

ב"מ ב, א.

АБЗАЦ 2

6 כי זה כל האדם

Коелет завершує словами: «Бійся Б-га й дотримуйся Його заповідей, бо в цьому — вся людина». Альтер Ребе використовує ці слова, щоб показати, що людина є сукупністю всього творіння і метою його створення.

קהלת י"ב:י"ג:Ecclesiastes 12:13

סוף דבר הכל נשמע את־האלקים ירא ואת־מצותיו שמור כי־זה כל־האדם:

The end of the matter, all having been heard: fear G-d, and keep His commandments; for this is the whole man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 3

7 יפה שעה אחת

Рукописна примітка на полі примірника Тора Ор, автор якої приписує її «моєму вчителю», відсилає читача до розділу 3 маамара «Uvevo'ah Lifnei HaMelech». У цьому маамарі, в Тора Ор на Megillas Esther, пояснюється вислів «одна година краща»: усе життя у Майбутньому світі — це насолода й утіха від саява Шехіні, тоді як тшува й добрі справи, тобто розкриття Вищої Волі, підносяться над насолодою.

ПРИМІТКА КЕГОТ

אבות ד, יז. "עי ד"ה ובבואה לפני המלך ס"ג ע"ש (ממורי נ"ע)" הג"ה בגיליון תו"א.

8 יפה שעה אחת

«Краща одна година повернення (тшува) й добрих учинків у цьому світі, ніж усе життя Майбутнього світу». Альтер Ребе пояснює, чому вчинок, здійснений тут, унизу, переважає Майбутній світ.

משנה אבות ד:י"ז:17:4:Pirkei Avot

הוא ה"ה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

9

צדיקים יושבים

У Майбутньому світі немає ні їжі, ні пиття; «праведники сидять із вінцями на головах і насолоджуються сямом Б-жественної присутності (Шехіні)». Альтер Ребе називає це сямом лише «зворотною стороною».

ברכות י"א:י"ב Berakhot 17a:12

מְרַגֵּל בְּפִנְיָה דְּרַב: לֹא כְעוֹלָם הָהָא הָעוֹלָם הָבָא. הָעוֹלָם הָבָא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתֵּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנְאָה וְלֹא תַחְרוּת, אֲלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֲטוּתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנֵינּוּ מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה, שְׁנַאֲמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות יז, א.

10

וראית את אחורי

Б-г kaže Моше: «Ти побачиш Мою спину, але Мого обличчя не буде видно». Тут «спина» — це насолода й розуміння, які людина здатна досягнути.

שמות ל"ג:כ"ג Exodus 33:23

וְהִסְרֵיתִי אֶת־כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת־אַחֲרֵי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back; but My face shall not be seen.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות לג, כג.

11

וכמשל השפופרת . . האדם וחי

Рання версія цього уривка з варіантами. У ній пояснюється, що людина, хоч і була створена останньою з шести днів, стоїть вище за всі створіння, і саме тому їй служать їжа, одяг і все інше; що «одна година тшуви й добрих справ у цьому світі краща», адже Майбутній світ, де праведники насолоджуються сямом Шехіні, — це лише зворотний бік; і що обличчя, «те, що перед зворотним боком», досягнути неможливо.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוך אדה"ו יכל אבי יושב ה, ב הקטע בשינוים: "כמו שפופרת של קנה מה שמניחים בתוכו ראשון יוצא אחרון וכמו האדם שהוא סוף לכל הנבראים שהוא נברא בששת ימי בראשית ומי"מ הוא במעלה על כולם וכל הנבראים כולם הם לצורך האדם שמאכלו ומלבושים ושאר הדברים הכל הוא מחמת הטעם יתיר במעלה הנ"ל, וזהו ג"כ מה שכתוב בגמרא יפה שעה אחת

12

כי לא יראני האדם וחי

בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב כי עוה"ב הוא מחמת הצדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה והוא רק בחיי אחרונים כמ"ש וראית את אחורי כו' כי מה שמשגיגים אלקות ויש לו תענוג בזה הוא בחיי אחרונים אבל (כו' הוא המעשה) בחיי פנים דהיינו מה שהוא לפני אחרונים לא יראו שא"ל להשיג וכמ"ש כי לא יראני האדם וחי". עכ"ל שם.

«Ти не можеш побачити Мого обличчя, бо людина не може побачити Мене й залишитися живою». Альтер Ребе використовує цей вислів, щоб сказати, що внутрішнє «обличчя» неможливо досягнути.

שמות ל"ג:כ"ג Exodus 33:20

וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת־פָּנַי כִּי לֹא־יֵרָאֵנִי הָאָדָם וְחַי:

And He said: 'Thou canst not see My face, for man shall not see Me and live.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אב3אЦ 5

13

תכלת דומה לים

Раби Меір: тхелет (блакитна нитка) особлива тим, що нагадує море, море нагадує небо, а небо — Престол Слави. Альтер Ребе наводить це як деталь заповіді, пояснення якої можна віднайти.

מנחות מ"ג ב:י"ג-י"ד Menachot 43b:13-14

תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר (שמות כד, י) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וכתוב (יחזקאל א, כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא תניא היה רבי מאיר אומר גדול עונשו של לכן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה הוי אומר זה ...

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Zohar I, 121a זח"א קכ"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

מנחות מג, ב. זח"א קכ"א, א. בכת"י הנ"ל נוסף "וים לרקיע ורקיע לכה"כ".

14

תכלת דומה לים

Примітка Кегот вказує на Зогар як на додаткове джерело щодо подібності тхелету до моря.

ספר זוהר, וירא ל"ה:תק"ו-ל"ו:תק"יג Zohar, Vayera 35:506-36:513

15

למען ידעו דורותיכם

Наказ Б-га перебувати в сукках: «щоб ваші покоління знали, що Я поселив синів Ізраїлю в сукках, коли вивів їх із землі Єгипту». Талмуд виводить із цього пояснення обмеження у двадцять літків.

ויקרא כ"ג:מ"ג Leviticus 23:43

לְמַעַן יֵדְעוּ דִּרְתֵּיכֶם כִּי בְסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

that your generations may know that I made the children of Israel to dwell in booths, when I brought them out of the

land of Egypt: I am the L-RD your G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
ПРИМІТКА КЕНОТ

ויקרא כג, מג.

16

עד כי אמה

Сукка, вища за двадцять ліктів, непридатна; Рабба пояснює, що до висоти двадцяти ліктів людина усвідомлює, що перебуває в сукці, але якщо вона вища, око не помічає даху. Це приклад загального правила, для якого наведено пояснення.

Sukkah 2a:8 ח"א:ח"א סוכה ב'

אמר רבה, דאמר קרא: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", עד עשרים אמה, אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה — אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא.

Rabbah answered: Scripture says, "That your generations will know that I caused the children of Israel to dwell in sukkot" (Leviticus 23:43). Up to twenty cubits [high] one knows that he is dwelling in a sukkah, but with one higher than twenty cubits he does not 'know' that he is dwelling in a sukkah, since his eye does not catch sight of it.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)
ПРИМІТКА КЕНОТ

סוכה ב, א.

17

סוכת גנב"ך ורקב"ש

Барайта: сукки неевреїв, жінок, тварин або кутіів, а також сукки пастухів, сушарів інжиру, міських сторожів і сторожів плодів — придатні. Альтер Ребе наводить їх як деталі, для яких не вказано пояснення.

Sukkah 8b:8-10 ח"ב:ח"ב סוכה ח' ב'

"מכל מקום" לאתויי מאי? לאתויי: סוכת גנב"ך. האי תנא דגנב"ך, אלימא לקה גנב"ך משום דקביעי, וקא תנא "מכל מקום" לאתויי רקב"ש, דלא קביעי. והאי תנא דרקב"ש, אלימא לקה רקב"ש, דבני חייבא ניהו, ותנא "מכל מקום" לאתויי גנב"ך, דלאו בני חייבא ניהו.

What does 'any sukkah whatsoever' include? It includes the sukkot [whose mnemonic] is ganbak. The tanna of ganbak regards these sukkot as possessing greater validity because they are permanent, and therefore he used the expression, "any sukkah whatsoever" to include rakbash which are not permanent. While the tanna of rakbash regards the rakbash sukkot possessing greater validity since they belong to those who are bound [by the commandment of sukkah] and therefore he used the expression, "any sukkah whatsoever" to include the ganbak sukkot which belong to those who are ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)
ПРИМІТКА КЕНОТ

סוכה ח, ב.

18

טעמי המצות לא נתגלו

Талмуд пояснює, чому причини заповідей Тори не були відкриті: коли ці причини були дані, цар Шломо

поклонялся на них і спіткнувся. Альтер Ребе додає, що вони будуть відкриті в майбутньому.

Sanhedrin 21b:16 ט"ז:כ"א סנהדרין כ"א ב'

ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה? שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן, ונכשל בהן גדול העולם. כתיב: "לא ירבה לו נשים". אמר שלמה: "אני ארבה ולא אסור". וכתיב: "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו השו את לבבו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה סנהדרין כא, ב.

19

ר"ש דריש טעמי דקרא

Талмуд зазначає, що рабі Шимон тлумачить причину, закладену у вірші, і ухвалює закон відповідно до неї. Альтер Ребе розуміє це як вказівку на причину, що лежить вище за ту, яку наведено.

Yoma 42b:12-13 י"ג-י"ב:י"ג יומא מ"ב ב' י"ג-י"ב

"והוציא אותה" — שלא יוציא אהרת עמה. כדתנן: לא היתה פרה רוצה לצאת — אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו שחורה שחטו. ואין מוציאין עמה אדומה, שלא יאמרו שתים שחטו. רבי אומר: לא מן השם הוא זה, אלא משום שנאמר: "אותה", לבדה. ותנא קמא: הא כתיב "אותה"? מאן תנא קמא — רבי שמעון היא, דדריש טעמיה דקרא. מאי בינייהו? איקא בינייהו,

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Yevamot 23a:13-14 י"ג-י"ג:י"ג יבמות כ"ג א' י"ג-י"ג

האי בשבעה גוים כתיב? "כי יסיר" — לרבות כל המסירים. הניחא לרבי שמעון, דדריש טעמא דקרא, אלא לרבנן מנא להו? מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ברבי יהודה — רבי שמעון היא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
ПРИМІТКА КЕНОТ

יומא מ"ב, ב. יבמות כג, א.

20

בכת"י ליתא הפסוק. ושם

Вариант рукопису: вірш пропущено, натомість читаємо: «і так само щодо сукки: понад двадцять тощо, бо вона подібна до хмар слави», — тут наведено інше пояснення обмеження у двадцять ліктів.

ПРИМІТКА КЕНОТ

"וכן בסוכה למעלה מעשרים כו' לפי שהוא דומה לענני הכבוד".

АВЗАЦ 6

21

וברייתא בחי שדה לשון בר חזי לעיר

У статті «бар» сказано, що «бар» («зовні») — це Йесод у вигнанні, «поза своїм місцем», і що Малхут тоді називається «Барайса». Це дає кабалістичне підґрунтя для прочитання Барайси як того, що перебуває зовні.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה מא"א ב, נג בר הוא היסוד כשהוא בגלות לבר מאתרי והמלי נקי אז ברייתא. וראה באוה"ת שמות ע"כ.

22

משנה נקי עיר וברייאתא בחי שדה

У розділі про Шмот наведено джерело для називання законів «містом»: Талмуд у Temurah 16a тлумачить сло-

ва «Kiryat Sefer» у Єгошуа 15 як закони Тори (див. там Rashi). Примітка також вказує на докладніше обговорення в Ор га-Тора про Толдот.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אה"ת פ' שמות ע' טו: "כמארו"ל בתמורה דט"ו ע"פ קרי"ת ספר ביהושע סי' טו דהיינו הלכות התורה ע"ש בפרש"י בד"ה וילכדה כו". ע' אה"ת תולדות קמג, א וא"לך.

23 כי התנאים מבלי עולם שמורים מתוך המשנה

Талмуд говорить, що танаїми — ті, хто декламував і за-вчив Мішна, — «руйнують світ», бо виносять постано-ви на підставі своєї Мішна, не знаючи її обґрунтуван-ня. Альтер Ребе використовує це, щоб показати, що Мішна потребує докладного пояснення, яке надає їй життя.

סוטה כ"ב א':2217 Sotah

תנא: התנאים — מבלי עולם. מבלי עולם סלקא דעתך! אמר רבינא: שמורין הלכה מתוך משנתו. תנא נמי הכי, אמר רבי יהושע: וכי מבלי עולם הו? והלא מיישב עולם הו, שנאמר: "הליכות עולם לו!" אלא, שמורין הלכה מתוך משנתו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

סוטה כב, א. בכור אדה"ז יכל אבי יושב הנ"ל ובכור 2217: כי התנאים שעוסקין במשנה מבלי עולם הן שמורים הלכה מתוך משנתו.

24 ושה רום אנשים

Isaia передвіщає день Б-га, коли «пихаті очі людини бу-дуть принижені, а людська гордовитість буде упокорє-на (ve-shach)». Альтер Ребе читає ласуах як споріднене слово зі значенням «низько схилитися».

ישעיהו כ"א:1118 Isaiah

עיני גבהות אדם שפל ושה רום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא:

The lofty looks of man shall be brought low, And the haugh-
tiness of men shall be bowed down, And the L-RD alone
shall be exalted in that day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י ב, י"א.

25 Пророцтво Isai проти Моава: він простягне руки все-редині нього, «як плавець розкидає руки, щоб плисти». Слово гасохе наводять як ще одне значення слова ласуах.

ישעיהו כ"ה:1118 Isaiah

ופרש ידיו בקרבן כאשר פרש השקה לשחת והשפיל גאותו עם ארבות ידיו:

And when he shall spread forth his hands in the midst there-
of, As he that swimmeth spreadeth forth his hands to swim,
His pride shall be brought down together with the cunning
of his hands.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ע"פ תבנה ותכונן

Там Альтер Ребе пояснює, що «місто Сіхона» — це мо-литва, названа сіахоу, адже Rashi тлумачить «ласуах»

у цьому вірші як молитву; а сіаха також означає пере-міщення з місця на місце, як у плавця (гасохе), що ру-хається у воді. Далі в тому маамарі сіаха пов'язується з літерами Тори, і там є посилання на цей маамар.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקו"ת חקת סו, א [בלקו"ת שם מציין לכאן]. ובאוה"ת חקת ע' תתפו ואילך.

27 במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי

Єрміягу оплакує: «Він помістив мене в темні місця, наче давно померлих». Мудреці застосовують цей вірш до Babylonian Талмуд.

Lamentations 3:6 איכה ג':6

במחשכים הושיבני כמתי עולם:

He hath made me to dwell in dark places, As those that have
been long dead. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

סנהדרין כ"ד א':1918-19 Sanhedrin

מאי בבל? אמר רבי יוחנן: בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד. "במחשכים הושיבני כמתי עולם" - אמר רבי ירמיה: זה תלמודה של בבל. מתני' אמר לו: "נאמן עלי אבא", "נאמן עלי אביר", "נאמנים עלי שלשה רוצי בקרי". רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו, וחקמים אומרים: אינו יכול לחזור בו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

איכה ג, ו. סנהדרין כד, א. ראה לקו"ת ויקרא ה, ד. וראה באוה"ת ואתחנן ע' עה שמציין לשליה שהקשה הלא התורה היא ענינו ואיך נ ק' מחשכים, ע"ש. ראה גם לקו"ת שה"ש מב, ד. מאמרי אדה"ז — ענינים ע' ע. סה"מ תרלי"ב ח"ב ע' תס. סה"מ מלוקט ח"ג ע' מה-ו. וש"נ.

28 לעת ערב יהי אור

Пророк передвіщає день, коли «увечері буде світло». Тут ідеться про мету спуску Тори: перетворити вечір на світло.

זכריה י"ד:714 Zechariah

והיה יום-אחד הוא יודע לה' לא-יום ולא-לילה והיה לעת-ערב יהיה-
אור:

And there shall be one day Which shall be known as the
L-RD'S, Not day, and not night; But it shall come to pass,
that at evening time there shall be light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

זכרי' יד, ז.

29 ע"פ והמשכילים יזהירו

Саме це пояснення слів «І розумні засяють» мається тут на увазі. Там Альтер Ребе пояснює, що у вигнанні відкрита Тора зодягнена в Дерево пізнання добра і зла (дозволеного й забороненого, чистого й нечистого), але все одно є Вищою волею; тут висловлено ту саму думку про Тору, зодягнену в темряву.

ПРИМІТКА КЕНОТ

אנה"ק סי' כו.

АБЗАЦ 7

30 אם אין יראה אין חכמה

Мареј мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

אבות ג, יז.

31 אם אין יראה אין חכמה

«Якщо немає мудрості, немає трепету; якщо немає трепету, немає мудрості». Альтер Ребе наводить це, щоб показати: вивчення Тори потребує трепету, який уособлює Yitzchak.

משנה אבות ג:י"ז Pirkei Avot 3:17

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין בינה, אין דעת. אם אין דעת, אין בינה. אם אין קמח, אין תורה. אם אין תורה, אין קמח. הוא היה אומר, כל שחכמתו מרבה ממששיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטים, והרות באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ ...

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah, there is no right conduct; where there is no right conduct, there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom. Where there is no understanding, there is no knowledge; where there is no knowledge, there is no understanding. Where there is no bread, there is no Torah; where there is no Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

32 ועי' בזהר בראשית דכ"א סע"א

Мареј мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

"תנינא נהירו דאזיל לאתחשכא לעת פנות ערב רוא דצלותא דיצחק לאתקנא האי דרגא דכתיב ויצא יצחק לשוה בשדה לפנות ערב אסתכלותא דערב חשוך כללו לגביה בהאי פנות ערב". ע"כ.

33 ועי' בזהר בראשית ד' כ"א סע"א

Як сказано в примітці Kehot: світло, що згасає «на вечірньому повороті», — це таємниця молитви Yitzchak, яка виправляє цей рівень, як сказано: «Yitzchak ви-йшов lasuach у поле надвечір». Альтер Ребе цитує це сам.

ספר הזהר, בראשית י"א:קכ"ט-11:129-12:142 Zohar, Bereshit י"ב:קמ"ב

34 האומר אין לי אלא תורה

«Хто каже: "У мене немає нічого, крім Тори", той не має навіть Тори». Тут це описує вивчення без трепету,

що залишається в темряві.

יבמות ק"ט ב:ד'-ה'4-5 Yevamot 109b

ערכי שלציון — דעבדי שלוף דוץ. תוקע עצמו לדבר הלכה — דתניא, רבי יוסי אומר: כל האומר אין לו תורה — אין לו תורה. פשיטא! אלא: כל האומר אין לו אלא תורה — אין לו אלא תורה. הא נמי פשיטא! אלא דאפילו תורה אין לו. מאי טעמא? אמר רב פפא, אמר קרא: "ולמדתם ועשייתם" — כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה, כל שאינו בעשייה אינו בלמידה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יבמות קט, ב. נסמן לעיל ז, א.

35 ישת חשך סתור

У пісні визволення царя Давида Б-г сходить, щоб урятувати його: «Він зробив темряву Своім сховком». Альтер Ребе робить висновок, що Б-г прихований у самій темряві, і саме тому, коли її усунути, відкривається світло.

תהילים י"ח:י"ב Psalms 18:12

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סְתוֹרִי סְכֵיבוֹתַי וְסָכְתוֹ חֹשְׁכֵי מַיִם עֲבֵי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים יח, יב.

36 ברכו בתורה

Талмуд запитує, чому було втрачено Землю, і наводить відповідь від імені Рава: «бо вони спершу не промовляли благословення на Тору». Альтер Ребе пов'язує це благословення з проясненням галахи.

בבא מציעא פ"ה ב:א'85b Bava Metzia

אָמרו חכמים וְלֹא פִירְשׁוּהוּ, אָמרו נביאים וְלֹא פִירְשׁוּהוּ, עד שפִירְשׁוּ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נִתַּתִּי לַפְּנִיָּהִם". אָמר רב יהודה אָמר רב: שְׁלֹא בִּרְכוּ בַּתּוֹרָה תַּחֲלִילָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

37 ע"פ קול דודי

Це маамар, на який посилається текст. У ньому пояснюється лібун гілхета: закони, що здаються чорними, слід вибілювати надприродною білизною — через щирі радість у Б-зі та самоусунення перед Його волею, втіленою в Торі; повне розкриття настане за днів Машиаха.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקמן נא, ג.

38 וע"פ ששים המה מלכות

Це другий маамар, на який посилається текст. У ньому пояснюється, що мовлення людини під час вивчення Тори є самим словом Б-га, і завдяки цьому Кудша бріх ху та Його Шехіна єднаються, виявляючи внизу світло, що охоплює всі світи; адже коли людина читає й вивчає, Святий читає й вивчає навпроти неї.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקו"ת שה"ש מא, ב. ושם מציין לכאן.

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Daf Shevui (CC0).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проект; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/chayei-sarah/4/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок